

ANTE PAŽANIN, Zagreb

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU I RAZVITAK POLITIČKIH ZNANOSTI U NAS*

Poštovani družo rektore, cijenjeni gosti, drugarice i drugovi, kolegice i kolege,

Deset godina u životu jedne institucije kao što je fakultet ne bi trebao biti dovoljan razlog za neku posebnu svečanost. Ali kada je vrijeme od deset godina ukupno vrijeme nečijega dosadašnjeg postojanja i djelovanja, onda je, uz radne oblike obilježavanja obljetnice svoga osnutka i razvitka, korisno i vrijedno, i u svečanoj formi, podsjetiti na taj razvitak i na njegove najvažnije rezultate, da bi se naznačile perspektive i daljnji zadaci kako su oni naznačeni već u Odluci Sabora SRH o osnivanju Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu.

U osnivačkom aktu Fakulteta naime čitamo: »Sabor Narodne Republike Hrvatske donio je dana 23. veljače 1962. godine na dvadeset trećoj sjednici Republičkog vijeća

ODLUKU

o osnivanju fakulteta političkih nauka u Zagrebu

I

Osniva se Fakultet političkih nauka sa sjedištem u Zagrebu.
Fakultet ulazi u sastav Sveučilišta u Zagrebu.

II

Fakultet političkih nauka:

- obrazuje stručnjake sa spremom visokog stupnja za društveno-političku djelatnost u društvenim, političkim i drugim organizacijama, organima i ustanovama,
- osposobljuje studente za naučno istraživanje društveno-političkih djelatnosti, proučavanje socijalističkog sistema i pojava u suvremenim međunarodnim odnosima,
- sprema stručnjake za nastavu iz oblasti nauke o društvu,

* Riječ dekana prof. fr. Ante Pažanina na svečanoj sjednici radne zajednice održanoj u povodu desete obljetnice rada Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu 22. studenoga 1972. godine.

— organizira i sprovodi nastavu za usavršavanje postojećih kadrova koji su uposleni u političkim i društvenim organizacijama te organima i ustanovama na poslovima za koje se dobiva sprema na Fakultetu« itd.

Na osnovi izvršenih priprema Fakultet je počeo s radom 1. studenoga godine 1962.

Fakultet političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu osnovan je, zapravo, sa zadaćom da se zadovolje one društvene potrebe koje proizlaze iz procesa demokratizacije političkog života i razvijanja samoupravljačkog socijalizma, a koje potrebe više nisu bili u stanju uspješno zadovoljavati postojeći tradicionalni fakulteti. Pri osnivanju se ovoga fakulteta, naime, već pokazalo da je i u nas u okviru društvenih znanosti potrebno razviti posebne političke znanosti na njihovoj osnovi izgraditi poseban politološki studij.

Kako smo čuli, svrha je Fakulteta da razvija političke znanosti da obrazuje stručnjake za one političke službe i djelatnosti kojih vršenje zahtjeva visokoškolsku politološku spremu. Te se djelatnosti kreću od stručnog rada u forumima i tijelima društveno-političkih organizacija, rada u organima društvenog upravljanja i samoupravljanja, preko rada u novinarstvu i konzularno-diplomatskoj službi, zatim izdavačkoj i nastavnoj djelatnosti do znanstveno-istraživačkog rada u institutima, prije svega onima koji se bave istraživanjem društvene problematike i političkih zbivanja. Svrha mu je svugdje ista: doprinosti razvijanju političkih znanosti i političke kulture građana, jer politička znanost predstavlja ono znanje koje pomaže ljudima ne samo da stvaraju svoju povijest i da vode politiku, nego da ih svijesno stvaraju i znalački vode s potpunom sviješću i odgovornošću, u našem slučaju, s odgovornošću članova socijalističke zajednice pred njezinom samoupravnošću. U tom smislu ističemo: što je prirodnije nego da društvo, kojemu je stalo do razvijanja demokratskih oblika političkoga života razvija i političku znanost, političku misao, svijest i savjest svojih građana.

Kad, dakle, govorimo o razlozima osnivanja Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu, riječ je o važnim društvenim poslovima kojih obavljanje zahtijeva visokokvalificirane politološke stručnjake, tj. diplomirane politologe. Obrazovanje stručnjaka za sferu politike na razini Sveučilišta već je samo po sebi vrlo složen posao, jer je politika sama vrlo složen problem. Zbiljskom rješenju toga problema znanstveno može najviše pomoći najviša znanstvena i nastavna ustanova, a to je Sveučilište, odnosno jedan od njegovih fakulteta. Tim pravcem smo krenuli osnivanjem ovog Fakulteta godine 1962. Sve do tada ne samo da nije postojao takav fakultet ili barem odgovarajući smjer politološkog studija na nekom od postojećih fakulteta društvenih znanosti, nego, štoviše, nije ni unutar samih društvenih znanosti bila niti njegovana niti posebno razvijena politička znanost, i to ne samo u nas u Zagrebu i Jugoslaviji, nego toga nije bilo uopće u socijalističkim zemljama. Tako su tek godine 1965. i 1966. Poljaci i Čehoslovaci osnovali svoje fakultete političkih nauka, a naše Visoke škole za političke nauke u Beogradu, Ljubljani i Sarajevu prerasle su u fakultete. Od samog početka rada našega Fakulteta uspješno smo surađivali s visokoškolskim ustanovama za političke nauke na izgradnji i sistematskom razvitku političkih znanosti i na organizaciji studija u nas. Jer, nije pri tom riječ o izgradnji samo jedne nove znanosti, nego o nastojanju da se sistematski znanstveno istražuje naše jugoslavensko društvo i čovjekov politički život u njemu, tj. da se istraži ljudska praksa, kao ona sfera čovjekova života koja predstavlja čovjekovo političko djelovanje,

koje se do tada najvećim dijelom prepuštalo običajima, tradiciji, prakticismu, rutini, golom pragmatizmu, vjeri ili pak neposrednoj proizvoljnosti.

Potreba za znanstvenim istraživanjem i poimanjem suvremenog svijeta u svim njegovim sferama od tehnike i politike do umjetnosti, tj. potrebe za reflektiranjem na stupnju znanosti, postaje svakim danom sve veća i urgentnija. Ali, dok je moderno društvo, pa i socijalističko društvo, već odavno shvatilo da samo razvijena *tehnologija* može omogućiti praćenje i daljnje usavršavanje tehničke proizvodnje, ono ni do danas još nije posve razumjelo, a čak ni kao princip prihvatilo, stav da tek razvijena politička misao i *politologija* kao korpus političkih znanosti o bitnim svrhama, oblicima, strukturama, odnosima, interesima i moćima političkog života može osigurati ne samo shvaćanje nego i daljnje razvijanje, tj. osigurati daljnje demokratiziranje politike, a to znači i znanstveno istraživanje i umno vođenje politike. Tek na tom stupnju i u tom aspektu pokazuje se istinska potreba društva za istraživanjem i razvitkom političke misli, za posebnim politološkim studijem i razvijanjem političkih znanosti sa zadatkom osvještavanja i razumijevanja političke zbiljnosti. Jer, glavna opasnost suvremenom čovjeku ne prijete od vrhunske teorije i znanosti, nego od nerazumljene i nerasuđene pozitivnosti i svakidašnjice, pa i one koja je izgrađena pomoću egzaktnih znanosti i tehnike. To je, međutim, problem za šire znanstveno razmatranje. Ovdje nije mjesto i sada nije vrijeme da ulazimo opširnije u to razmatranje. Stoga ću se ograničiti na to, da na primjeru samo jednog klasika područja kojim se osobno bavim, tj. filozofije politike naznačim smisao politike i potrebu razvijanja posebnih političkih znanosti, primjereno posebnom znanstvenom području, te načinu i svrsi političkog života. Otac evropske političke znanosti određuje politiku kao »znanost u državi«, a državu određuje kao polis, tj. kao najvišu ili političku zajednicu slobodnih i jednakih ljudi. Politička je znanost (*epistémé politiké*) kao filozofija politike po Aristotelu najsuvremenija praktična znanost. »Budući da je znanost o državi ono umijeće«, kaže Aristotel u *Nikomahovoj etici*, »koje se s ostalim praktičnim umijećima služi kao sredstvom i budući da ona davanjem zakona određuje što treba činiti a što izbjegavati, to njena posljednja svrha obuhvaća svrhe svih drugih umijeća, pa je njena svrha za čovjeka otuda najviše dobro« i najviša sreća.

Što je međutim »najviše dobro« i najviša sreća? Jer, »skoro svi se slažu« u izrazu, ali pod njima razumiju jedni ovo, drugi ono, kaže Aristotel. Pod najvišim dobrom i srećom jedni podrazumijevaju ugodu i blagostanje, drugi plemenito djelovanje i časti, a treći opet nešto treće. U skladu s tim Aristotel razlikuje tri bitna načina življenja, tj. tri glavna pravca života u kojima dolazi do izražaja ljudsko shvaćanje najvišeg dobra kao sreće i samodostatnosti: *Proi* je život uživanja i ugone. Većina ljudi odlučuje se za užitek kao vrhunsko dobro, kaže u vezi s tim Aristotel, jer sve podčinjava osjetilnoj ugodu. »Budući da su izabrali animalni opstanak, mnogi time pokazuju svoju potpunu ropsku prirodu«, zaključuje Aristotel. Većina identificira osjetilnu ugodu s blaženstvom — hedone poistovjećuje s eudaimonia kao najvišom srećom. Time se ljudi zapravo spuštaju ne samo na razinu animalnog, nego i ispod životinja; štoviše, postaju »životinjskiji od svake životinje« (Goethe), naime utoliko ukoliko sposobnosti duha zloupotrebljavaju u apsolutiziranje golog osjetilnog materijalnog života, umjesto zadovoljavanja svojih prirodnih potreba postaju njihov rob i

ovisni o njima, tj. prestaju biti kompletni ljudi. *Drugi je* politički život (*bios politikos*), tj. život koji se odvija u političkom djelovanju. Aristotel sam kaže da drugo što važi kao najviša sreća jest »život u službi države«, »jer to je u cjelini promatrano svrha života za državu«, dakako ne u službi državnog aparata, nego političke zajednice. Dok je život osjetilnog uživanja pasivan, politički je život aktivan. Njegova se sreća sastoji u priznanju, u javnom djelovanju, slavi i časti. Pa, ipak, iako je *bios politikos* viši način življenja nego osjetilni život, ni on sam nema u sebi najvišu svrhu, vrijednost i postojanost. Jer tko *danas* uživa najviše časti i slavu kao heroj *sutra* može biti izvrnut ruglu i potpuno isključen iz političkog života kao izdajnik i otpadnik, kaže Aristotel.

Treći način života je *bios theoretikos*. To je život čistog mišljenja, *theorie*, tj. zrenja i promatranja duha. Već u političkom životu duh se očitovao više i na drukčiji način nego u životu materijalnog životarenja. Ni u njemu međutim nije riječ o znanju radi znanja, o promatranju radi promatranja. Premda je politička znanost po svom značenju za čovjeka najvažnija, jer valja da pokaže što treba *činiti*, ipak kao slobodna znanost važi prije svega teoretska znanost i prva filozofija. U tom smislu sva druga umijeća i sve druge znanosti mogu biti »nužnije ali ni jedna ne može biti bolja« od filozofije, zaključuje Aristotel u svojoj *Metafizici*. Iako teoretskim životom živi najmanji broj ljudi, on je onaj način ljudskog življenja na koji čovjek u najvišem stupnju *zna* što uopće u najvišem stupnju postoji, to otuda što je i najviše dobro i najviša sreća. To je ujedno razlog zašto Aristotel daje primat teoriji, tj. teoretskom načinu života, a ne ni praksi ni *poiesisu* i tehne, naime zato jer je teorija aktivnost uma u nama i jer je um skupa s onim što on poima u toj aktivnosti ono što u cjelini kozmosa najviše postoji. Iako je teorija *čovjekova* mogućnost i *čovjekovo* djelo, ona na stanovit način uzdiže čovjeka u sferu čistog duha, čistog nezainteresiranog promatranja, kako bi rekao Husserl, koje nas čini sličnima čistim duhovima. Taj smisao teorije razvijen je u metafizičkoj filozofskoj tradiciji, te je to ujedno i najveća zasluga metafizičke tradicije i ontoteološke filozofije, kao što je na drugoj strani njezin najviši promašaj i zaborav to što je izgubila iz vida da ljudi nisu čisti duhovi, te da je i vrhunska teorija ljudska mogućnost, koja postaje zbiljnost tek kada su razvijene i zadovoljene mnoge druge mogućnosti i potrebe čovjekove. Aristotelova je veličina što je uvidio i iskazao da u filozofiji kao mudrosti ono božansko u čovjeku dolazi ne samo do izražaja kao čisto mišljenje i uživanje u čistom mišljenju, nego da ono uvijek ostaje ljudsko i da čovjek nikada ne postaje čisti duh ni bog. Kada bi ljudi bili bogovi, nikada ne bi spali na to da žive u zajednici — državi, domaćinstvu, obitelji itd. Ali oni nisu ni životinje. Upravo zbog toga što ljudi nisu ni bogovi ni životinje, Aristotel polazi od razmatranja čovjekova života i na tome gradi svoju političku filozofiju kao filozofiju *anthropinu* u razlici kako prema božjoj svemudrosti tako i životinjskom bezumlju. Možda će netko postaviti pitanje, pa kakve veze razmišljanje o oblicima, načinima i mogućnostima ljudskog življenja uopće ima s osnivanjem Fakulteta političkih nauka. Kad se ljudski život međutim promisli u totalitetu svih njegovih mogućnosti, onda se pokazuje da tu postoje bitne veze. Jer u nabačenim razmatranjima i razmišljanjima riječ je ne samo o potrebi razvijanja svih oblika čovjekova življenja, nego i raznovrsnih oblika znanstvenog mišljenja. S tim u vezi Marx je govorio da je u nekom narodu ozbiljeno toliko teorije koliko to zahtijevaju njegove potrebe.

Trima spomenutim bitnim načinima ljudskog života odgovaraju tri bitne vrste znanosti (poietičke i tehničke, praktične i teoretske) koje treba razviti u njihovoj raznolikosti. Fakultet političkih nauka ima tu svoje mjesto i zadaću. Politika je, kako smo vidjeli po Aristotelu, centralna disciplina praktične znanosti. Ta znanost kao i praktična filozofija u cjelini pala je nakon Aristotela u zaborav.

Nećemo pogriješiti ako kažemo da je i osnivač Fakulteta političkih nauka imao u vidu oživljavanje smisla i značenja, te izgradnju političkih znanosti, kada u svojoj odluci među ostalim kaže da Fakultet političkih nauka »sprema stručnjake za nastavu iz oblasti nauke o društvu« i da »osposobljuje studente za naučno istraživanje društveno-političkih djelatnosti«. Sveučilište se tu pokazuje kao rasadnik istine i znanosti te skupa s društvom uzdiže ljudski kako individualni život tako i narodni opstanak na sve višu razinu, i to s pomoću raznovrsnih oblika znanja i znanosti. Aristotel je o tome pisao: »Iako je svrha ista i za pojedinca i za državu, ona se ipak značajnije i potpunije pokazuje u državi... Sigurno nije mala stvar ako je pojedinac postigne za sebe, ali je još ljepše i divnije, ako je postignu narodi i države«. Jer »radi onoga što misle da je dobro ljudi čine sve što čine«. Upravo zbog toga što svi ne misle i ne shvaćaju isto kao dobro, i ne rade svi isto — i to ne samo pojedinci, nego ni države ni narodi, jer iako svi teže za srećom, razlikuju se, kako smo vidjeli, u određenju toga što je najviše dobro i najviša sreća.

O tome što je Fakultet političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu konkretno učinio u proteklih deset godina za razvitak političke misli i političkih znanosti, te kakvo je njegovo djelovanje u našem društvu i na Sveučilištu, najbolje govori vrlo bogata i plodna djelatnost njegovih članova, koju će izložba što ćemo je nakon ove sjednice pregledati uspješnije prikazati nego što bih ja mogao učiniti nabranjem tih rezultata. Stoga ću u ovom izvještaju spomenuti samo neke oblike djelatnosti Fakulteta kao cjeline, a individualne inicijative i rezultate, pa čak i pojedinačne rezultate naših sekcija i katedara, ostavljamo za objavljivanje u spomenici Fakulteta. Ipak ću samo spomenuti da su naši stalni nastavnici u ovih deset godina objavili 35 knjiga, te brojne studije, članke i rasprave u domaćim i inozemnim publikacijama.

U temeljnoj koncepciji Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu od samog je osnivanja počivala ideja jedinstva znanstvenog i nastavnog rada, tj. ideja jedinstva Instituta i Fakulteta. Fakultet smo, naime, nastojali tako organizirati da se omogućí što intenzivniji znanstveni rad nastavnika i suradnika uz što veću suradnju i sudjelovanje studenata. Na tome se temeljio tzv. aktivni studij, za koji smo se već od samog početka zalagali. U tu je svrhu Savjet Fakulteta na svojoj sjednici od 23. veljače 1963. dakle na dan prve obljetnice osnutka Fakulteta, donio odluku o osnivanju Odjela za politička istraživanja. Uz istraživački Odjel je imao i dokumentarističke zadatke. Među projektima što ih je Odjel izradio valja istaknuti onaj o članstvu Saveza komunista i onaj o samoupravnim odnosima, zatim istraživanje političke kulture u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj.

Da bi se unaprijedio znanstveno-istraživački rad, a time posredno i sama nastava na Fakultetu, Savjet je Fakulteta na prijedlog Znanstveno-nastavnog vijeća na sjednici od 8. prosinca 1971. donio odluku o pretvaranju Odjela u Institut, točnije o osnivanju i izgradnji Instituta za političke znanosti, novinar-

stvo i javno mnijenje sa zadatkom da: 1. organizira i vrši fundamentalna istraživanja u političkim znanostima; 2. da organizira i vrši znanstvena istraživanja političkih pojava u vezi s funkcioniranjem društveno-političkog sistema i razvojem samoupravljanja u Jugoslaviji; 3. da organizira i vrši znanstvena istraživanja međunarodnih političkih odnosa — posebno u vezi Međunarodnih odnosa SFRJ; 4. da organizira i vrši istraživanja procesa masovnog komuniciranja, novinarstva i javnog mnijenja.

U tijeku godine 1972. naš je Institut preuzeo na izradu tri značajna projekta istraživanja. To su: Politički sistem Jugoslavije, Problem evropske sigurnosti i modeli samoupravnih komunikacijskih sistema u organizacijama udruženog rada. Iz toga se daje zaključiti da je Institut već u početku svoga rada uspješno počeo ostvarivati svoj osnovni zadatak, pa se nadamo da će time pomoći ispunjenju smisla i novog prijedloga reforme Sveučilišta, naime, ozbiljniju integraciju znanstveno-nastavnog rada, Instituta i Fakulteta. Svi nosioci projekata u Institutu već su sada nastavnici našega Fakulteta, a jednako je tako i s ostalim našim suradnicima koji rade i koji će raditi na izradi projekata. U radu na projektima surađuje i znatan broj studenata, koji na taj način istodobno udovoljavaju svojim studentskim obvezama (seminarski radovi, diplomski radovi, studentska praksa). Namjera nam je da se ovakav način povezivanja i dalje razvije, i to kako na području empirijskih istraživanja postavljenih u odgovarajuće teoretske okvire, tako i na području fundamentalno-teoretskih istraživanja.

Kao rezultat razvoja znanstvenih istraživanja i stručnog napretka naših nastavnika, mijenjao se u tijeku 10-godišnjeg rada i nastavni plan i program, obogaćen novim područjima i znanstvenim rezultatima. U radu smo došli do spoznaje da i tradicionalne discipline moramo mijenjati i razvijati prema potrebama specijalnog profila politološkog stručnjaka, tako da smo u drugom nastavnom planu i programu iz godine 1965. zadržali jedinstveni četverogodišnji studij, ali smo ga prema našim tadašnjim snagama već tada maksimalno politološki profilirali. Zbog toga su u prvi plan tada došle politološke discipline u užem smislu kao što su: Znanost o politici, Politički sistem SFRJ, Historija političkih doktrina, Međunarodni politički odnosi, Međunarodni ekonomski odnosi itd., ali i nove discipline kao što su: geopolitika, opća politička povijest, politička povijest naroda Jugoslavije, sociologija politike, sociologija jugoslavenkog društva, filozofija politike, prava i povijesti, politička antropologija i etika, kojih nije bilo u prvom nastavnom planu i programu Fakulteta.

Iako smo se već tim nastavnim planom i programom iz godine 1965. u mnogočemu približili suvremenim zahtjevima studija politike, tj. politološkom profiliranju cijelog studija, daleko smo bili od toga da na znanstveno-stručnoj razini udovoljimo svim zahtjevima naše jugoslavenske društvene prakse. Stoga su naša nastojanja, posebno posljednjih godina, išla na usmjeravanje studija na Fakultetu. Prema osnovnoj zamisli usmjeravanja student treba u prve tri godine studija dobiti fundamentalno politološko obrazovanje, na koje se u IV. godini nadovezuje usmjereni studij užih politoloških područja. Provodeći ideju jedinstva Instituta i Fakulteta, slično trima prvim odjelima Instituta na Fakultetu su predviđena tri smjera: teoretsko-politički, unutrašnjopolitički i vanjskopoliitički smjer. Tu bi se, dakle, doista mogla ozbiljiti ideja jedinstva znanstvenog i nastavnog rada.

Zajedničkim nastojanjima studenata i nastavnika, te šire političke zajednice, ove se studijske godine stvaraju potrebni preduvjeti za prijelaz prve generacije studenata četvrte godine (to znači sadašnje treće) na usmjeravanje u slijedećoj 1973/74. studijskoj godini. Novi nastavni plan donesen je 15. svibnja 1970. Kad se ispune sve materijalne i stručne pretpostavke, studenti će IV. godine, dakle, već u studijskoj godini 1973/1974. moći pristupiti usmjeravanju, koje vodi svojevrsnoj specijalizaciji, postdiplomskom studiju i usavršavanju izabranog znanstvenog područja. Izbjegavajući jednostranosti, koje karakteriziraju politološke studije i u mnogo razvijenijim zemljama, mi smo išli na tri smjera, ali smo pri tom u centar naših interesa stavili unutrašnjopolitički smjer; jer, nakon desetgodišnjeg rada na razvitku političkih znanosti sada smo u stanju da uspješno istražujemo ne samo opće i velike teme klasične politike, nego i sasvim konkretne procese, odnose i probleme, kako svjetske tako i naše političke zbiljnosti. Smisao političkih znanosti je osvjetljavanje, istraživanje i unapređivanje političkog života. Dakako, naše unutrašnjopolitičko usmjeravanje moguće je samo u zajednici s onim znanstvenim disciplinama vanjskopolitičkog i teoretsko-političkog smjera koje smo u proteklih deset godina razvili upravo na našem Fakultetu. Time, dakako, nije isključeno, nego štoviše pretpostavljena interfakultetska suradnja, gdje god je ona moguća i potrebna, a da se time ne naruši ni cjelovitost ni profil diplomiranog politologa, kako su oni zacrtani našim posljednjim nastavnim planom i programom i kako se taj profil već afirmirao u praksi. Kod uvođenja smjerova mi smo se, naime, rukovodili iskustvom u radu, te mjestom i položajem diplomiranih politologa u našem društvu.

Dopustite da iskoristim ovu priliku da izrazim zahvalnost onim pojedincima koji su pomogli kako izradu tih posljednjih programa, tako i izvođenje onih ranijih. Posebno zahvaljujemo fakultetima društvenih znanosti u Zagrebu, kao i srodnim fakultetima u Ljubljani, Beogradu, Sarajevu, Novom Sadu i Splitu. Slobodan sam spomenuti da smo 1. rujna 1963. imali samo 5 nastavnika (3 profesora, 1 docenta i 1 predavača) u stalnom radnom odnosu, a sva ostala znanstvena područja pokrivali smo honorarnim nastavnicima. Danas je stanje obrnuto. Sada imamo samo pet honorarnih nastavnika i 20 stalnih nastavnika, od kojih se najveći dio razvio na samom Fakultetu, i to 2 redovna profesora, 8 izvanrednih profesora, 7 docenata, 2 viša predavača i 1 predavača. Tome treba dodati 19 asistenata i 7 predavača stranih jezika.

Uz tri spomenuta smjera na Fakultetu političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu može se od godine 1970/1971. fakultativno upisati i specijalizirani studij novinarstva. On zapravo odgovara četvrtom odjelu našeg Instituta. Taj studij Fakultet izvodi u stručnoj i materijalnoj suradnji s RTZ i NIP »Vjesnik«, što predstavlja optimalni oblik povezivanja fakulteta s radnim zajednicama zajedničkog društvenog interesa.

Iako je otvoren sa stanovitim zakašljenjem, studij novinarstva je u tijeku protekle dvije godine, kako po interesu studenata, koji su najvećim dijelom diplomirani studenti, odnosno apsolvanti svih fakulteta u zemlji, tako i po uspjehu koji se u tako kratkom roku može postići, ispunio sva očekivanja.

Uz znanstveno-istraživačku i nastavnu, Fakultet političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu razvio je i svoju vlastitu izdavačku djelatnost. Već godine 1964. počeli smo s izdavanjem kvartalnog časopisa »Politička misao«, kao jedinog specijaliziranog časopisa za političke znanosti u Jugoslaviji. Usprkos raznim

teškoćama uspjeti smo izdati sve brojeve. Toj, i u svijetu vrlo pozitivno ocijenjenoj izdavačkoj djelatnosti, pridružila se godine 1970. u zajednici s izdavačkim poduzećem »Liber« naša Biblioteka *Politička misao* s četiri već objavljena sveska, s dva sveska u tisku, s četiri sveska u pripremi itd. Iz izdavačkog plana i programa te Biblioteke može se vidjeti naša zamisao da sustavnim istraživanjem i objavljivanjem klasika politike i predstavnika suvremenih političkih teorija pomognemo daljnjem razvoju političkih znanosti u nas. Nadalje moramo naglasiti da smo od početka njezina izlaženja Biblioteku marksistički koncipirali.

U povodu proslave 300-te obljetnice Sveučilišta u Zagrebu naše Znanstveno-nastavno vijeće imalo je čast da pokrene inicijativu i dade prijedlog da se Predsjednika SFRJ, Josipa Broza Tita, promovira u počasnog doktora Zagrebačkog sveučilišta. Tom smo prigodom također predložili da se doktorat *honoris causa* dodijeli i Georgu Lukássu. Na samom Fakultetu doktoriralo je 19 kandidata, od toga 9 naših i 10 znanstvenika iz drugih jugoslavenskih znanstvenih središta.

Značajno mjesto u našem radu u proteklih 10 godina zauzimaju stručni sastanci, savjetovanja, gostovanja i predavanja naših nastavnika izvan Fakulteta i ostalih znanstvenika kod nas. Tu je razvijena plodna suradnja, kako unutar Hrvatske i Jugoslavije, tako i s mnogim sveučilištima u inozemstvu. Od znanstvenih simpozija spomenimo samo one najvažnije. To su: simpozij »Drugo zasjedanje AVNOJ-a«, koji je održan 16. do 17. listopada 1963. »SKJ u uvjetima samoupravljanja«, održan u veljači 1967.; Internacionalni simpozij »Lenjin i suvremenost« od 7. do 9. svibnja 1970.; »Ujedinjeni narodi u suvremenom svijetu« od 15. do 17. travnja 1971.; simpozij »O životu i djelu Jurja Križanića« 2. i 3. ožujka godine 1972. Tim je simpozijem zapravo počela proslava desete obljetnice našega Fakulteta, koja je nastavljena potkraj prošlog mjeseca simpozijem »Otvorenost sistema masovnih komunikacija«, a završit će se simpozijem »Politička znanost i samoupravni socijalizam«.

Raznovrsnost tematike već tih znanstvenih skupova pokazuje da se naš politološki interes ne iscrpljuje istraživanjem ni samo općih, ni samo prošlih, a niti samo današnjih tema političke misli i političkog života, nego da on nastoji pomoći sustavnom politološkom istraživanju, kako sadašnjosti, tako i prošlosti politike u svijetu i u nas. Tome je namijenjen zapravo cijeli rad Fakulteta, a posebno njegova Instituta, časopisa, biblioteke, vrlo bogate knjižnice časopisa i knjiga s jednim fondom od 27.000 primjeraka, zatim naše specijalizirane dokumentacije i svih ostalih služba, organizacija i pojedinaca koje ovdje ne možemo nabrajati, a bez čijeg savjesnog i požrtvovnog rada ova obljetnica ne bi bila ni zamisliva.

Kao u svakom životu, i kod nas je na Fakultetu bilo sporova i nesporazuma. Bilo je, kao što obično biva, i otpora studiju političkih znanosti. Ako se možda pojedincima čini da naše društvo danas osjeća manju potrebu za politološkim stručnjacima nego prije pet ili deset godina, to može biti zabluda onih koji ostaju pri površnom promatranju i ne ulaze u bit i smisao ni političkih znanosti, ni našeg samoupravljačkog socijalističkog razvitka, niti humane perspektive socijalizma uopće.

Kako se i iz ovog kratkog izvještaja može zaključiti, ni samo osnivanje Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu, a pogotovo njegova izgradnja

u modernu znanstvenu i nastavnu ustanovu, nije bio nimalo lagan ni jednostavan posao. Činjenica da smo u tome u prvom desetljeću svoga postojanja potpuno uspjeli, a to najbolje potvrđuju diplomirani politolozi, koji su se na najraznovrsnijim poslovima i zadacima u praksi iskazali kao sposobni, stručno obrazovani, politički i idejno socijalistički odgojeni građani koji djeluju diljem Jugoslavije, ohrabruje nas za nove zadatke i pothvate na korist i fakulteta i Sveučilišta, i znanosti i društva.

Iako zadaća Fakulteta političkih nauka nije da priprema političare, nego znanstvenike politike, koji svojim radom pomažu razumijevanju političkog života i njegovih interesa, borba, odnosa, struktura i svrha, a svojim politološkim umijećem i stručnim ekspertizama, savjetom i znanjem olakšavaju donošenje političkih odluka i njihovo provođenje u život, mnogi od 360 dipl. politologa zauzimaju i vrlo odgovorne političke funkcije.

Sa zadovoljstvom možemo utvrditi da su diplomirani politolozi našli svoje mjesto i da su prihvaćeni u društvu. O tome svjedoče slijedeći podaci o institucijama i područjima u kojima oni djeluju. To su:

A. Organizacije u kojima su zaposleni diplomirani politolozi:

- društveno-političke organizacije: CK SKH, Sindikat; SSRN;
- organizacije javnih informacija: »Vjesnik«, »Večernji list«, RTV-Zagreb;
- državna uprava: IV Sabora, općinske skupštine, unutrašnji poslovi;
- poduzeća: Pliva, ZET itd.;
- turističke organizacije;
- srednje škole.

B. radna mjesta na kojima su zaposleni diplomirani politolozi:

- novinari;
- reporteri;
- služba informacija u poduzećima;
- tajnici organa samoupravljanja;
- dokumentaristi;
- kadrovici;
- referenti;
- nastavnici srednjih škola,
- asistenti na FPN.

C. Diplomirani politolozi zapošljavaju se relativno dobro i u kraćem roku nakon diplomiranja. Gotovo svi studenti koji su diplomirali do kraja godine 1971. — zaposleni su.

O društvenoj opravdanosti politološkog studija svjedoči i sve veći interes za naš fakultet, što nam dopušta strogu selekciju kandidata. U svrhu ozbiljenja politološkog studija i razvijanja političkih znanosti Fakultet će morati i dalje i još tješnje surađivati s istorodnim fakultetima u Jugoslaviji i u svijetu, zatim s fakultetima društvenih znanosti na našem sveučilištu, sa stručnim i znanstvenim organizacijama i institucijama, a prije svega sa svojim diplomiranim politolozima i Politološkim društvom SRH. Naš Fakultet je i postavio to stručno društvo na noge, pa se suradnja nadaje sama od sebe. Ipak, i tu je potrebno više dogovora, više postdiplomskih studija poput postojećeg »Samoupravljanje i politički sistem SFRJ«, više raznih stručnih sastanaka istraživačkih projekata

i programa za permanentno stručno i znanstveno usavršavanje diplomiranih politologa.

Sve to, i još mnogo toga, bit će potrebno učiniti ne radi fakulteta i dipl. politologa, nego prije svega radi društvenih interesa i svrha, radi uzdizanja i obogaćivanja narodnog opstanka, dakle radi unapređivanja našeg političkog života i daljnjeg razvitka političkih znanosti, pri čemu će, barem što se ovih posljednjih tiče, glavni teret i dalje pasti na ovaj mladi Fakultet i njegove diplomirane politologe. I pravo je da tako bude; jer, ne samo da na mladima svijet ostaje, nego: »*mladima pripadaju svi veliki i trajni napori*«, kako reče slavni mislilac.